

INFORMATOR NSPRV

BESPLATAN PRIMERAK

sindiso@ptt.yu
www.nsprv.org

NEZAVISNI SINDIKAT PROSVETNIH RADNIKA VOJVODINE • GODINA 2 • JUL 2008 • BROJ 14

PROTIV RADA DECE

Na Svetski dan borbe protiv rada dece, sindikati obrazovanja širom sveta pozvali su svoje vlade da osiguraju kvalitetno obrazovanje za svu decu i pristojan posao za njihove roditelje. Internacionalna obrazovanja (Education International) - EI, najveća svetska sindikalna asocijacija nastavnika koja okuplja 30 miliona nastavnika i radnika u obrazovanju, podiže svoj glas da kaže kako je kvalitetno obrazovanje pravi odgovor na nesreću kakva je rad dece. Na inicijativu Međunarodne organizacije rada (ILO), počev od 2002. godine, 12. jun se obeležava kao Svetski dan borbe protiv dečjeg rada kako bi se javnosti skrenula pažnja na taj problem i kako bi se mobilisale široke društvene snage u zajedničkoj kampanji protiv dečjeg rada.

EI upozorava da iako je broj dece iskorišćene u najgorim oblicima rada opao poslednjih godina, još

uvek, širom sveta, je više od 200 miliona dece prisiljeno da radi u poljima, fabrikama, rudnicima, i... na ulicama.

Povodom Svetskog dana borbe protiv dečjeg rada, u Zavodu za zaštitu prirode Srbije, 12. juna organizovana završna tradicionalna svečanost dodele Đačkog oskara za školsku 2007/08. godinu.

Oskara su dobili najbolji đaci koji su se ove školske godine takmičili u deset disciplina. Autor projekta "Đački oskar" Đorđe Mojić rekao je kako je cilj te i sličnih aktivnosti da se pažnja usmeri ka zajedničkom stvaranju ambijenta u kojem je čast biti obrazovan, dobar i vredan. S obzirom na to da se završava školska godina, tim ljudi koji je radio na tom projektu želi da organizuje i letnju akademiju za školare.

(Nastavak na str. 3.)

All children in school
not at work!

USVOJEN MEMORANDUM O BUDŽETU

Vlada Srbije usvojila je 15. maja Memorandum o budžetu i ekonomskoj i fiskalnoj politici za narednu godinu, sa projekcijama za 2010. i 2011. Tim memorandumom se strateški određuju pravci razvoja naše zemlje.

Memorandumom se definiše makroekonomska

stabilnost, niska inflacija, održavanje kursa dinara, dalje ubrzanje privrednog rasta i najveći investicioni ciklus u istoriji Srbije. Namera vlade je da se stopa inflacije, sa prošlogodišnjih 10,1 odsto, smanji na četiri odsto 2011. godine čime bi Srbija, i u tom domenu, bila na nivou članica EU!?

UMESTO PRIJEMNIH - MATURA

Jednosmerni rad, polaganje eksterne mature, koja će biti zamena za prijemne ispite na fakultetima, rasterećenje postojeće mreže školskih zgrada i izgradnja novih samo su neke od

stavki programa reforme naših gimnazija. Pri tom bi gimnazije ostale opšteobrazovne ustanove, koje prevashodno pripremaju učenike za nastavak školovanja na fakultetima. Novi koncept gimnazijskog obrazovanja u Srbiji trebalo bi da počne da se primenjuje od školske 2010/11. godine.

(Nastavak na str. 6.)

OKU NOVA PREVARA

Potpisivanje Opšteg kolektivnog ugovora samo je bio deo izborne kampanje. Da je to tačno, svedoči činjenica da se samo potpisivanje tog dokumenta dogodilo neki dan pred izbore, a da su pre toga prote-

klo bezmalo četiri godine otkada je prethodni OKU prestao da važi, smatra dr Darko Marinković, profesor Megatrend univerziteta u Beogradu.

(Nastavak na str. 6.)

RASPUST

Nakon osmaka koji su na raspust otišli krajem maja, 13. juna su se raspustili i ostali osnovci, dok je 20. jun bio poslednji radni dan za srednjoškolce.

Nova školska godina započeće 1. septembra, a prvo polugodište za vojvodanske dake završiće se 24. decembra. Za razliku od aktuelnog školskog kalendara kada su ocene bile zaključene tek nakon raspusta, prema programu za narednu školsku godinu početak zimskog raspusta označava i kraj prvog polugodišta. Tim povodom u pokrajinskom sekretarijatu za obrazovanje kažu da je kalendar za škole u Vojvodini "vraćen je na staro", jer su se prošlogodišnje izmene loše pokazale u praksi.

PREPOLOVLJEN BROJ SIROMAŠNIH

Broj siromašnih u Srbiji prošle godine bio je duplo manji nego 2002. godine, ali još oko 490 hiljada ljudi živi ispod granice siromaštva. I dalje su najsiromašniji stanov-

nici seoskih područja, naročito jugoistočne Srbije, kao i neobrazovana i nezaposlena lica, starije osobe i domaćinstva sa malom decom.

(Nastavak na str. 5.)

ВИСОКА ПРАВНА ШКОЛА У ВОЈВОДИНИ

Упркос богатој правној традицији коју су стварале генерације одличних правника са искуством у практичном, научном и образовном раду, у Војводини дуго није постојала висока правна школа. Имућно грађанско друштво било је спремно да обезбеди све услове за њен рад. Међутим, недостајала је сагласност државних власти.

Иницијативу за оснивање високе школе на овом простору покренули су српски интелектуалци средином XVIII века. У то време Срби су због заслуга у одбрани Хабзбуршке монархије уживали нарочите привилегије за чије регулисање и заштиту је у престолно Бечу била задужена посебна, тзв. Илирска дворска канцеларија (*Hofdeputatio in Transylvanicis, Banaticis et Illyricis*). Први званичан предлог за оснивање српске високе школе, у оквиру које би се организовале студије богословије, филозофије и права, Канцеларији су 1774. године поднели адвокат Јован Мушкатирић, реформатор српског школства Теодор Јанковић Миријевски и познати добротвор Марко Ђурковић Сервијски. У литератури се наводи да је предлог првобитно био прихваћен. Међутим, бечки двор је на инсистирање Угарске краљевске канцеларије (*Cancellaria Regia Hungarica Aulica*) убрзо повукао сагласност. С друге стране, српски интелектуалци су наставили политичку борбу за оснивање високе школе.

Околности су се битније промениле тек средином XIX века. Европу је тада захватио талас протеста против превазиђеног феудалног поретка који није мимоишао ни Хабзбуршко царство. Револуционарне 1848. године на Мајској скупштини у Сремским Карловцима Срби су прогласили Српску Војводину. Она није била призната од централних власти, али је већ 1849. установљено Војводство Србија и Тамишки Банат. Регион је од бечког двора добио значајне уступке. Пре свега, Војводство је издвојено из правног система Угарске. У њему

је од тада па све до 1860. године важило аустријско право. Адвокату Исидору Николићу-Србоградском поверено је да у својству високог комесара организује рад локалне управе и правосудја. У Новом Саду је формиран Обласни суд, за чијег је председника изабран Јован Хаџић. Међутим, Војводству није признато право на оснивање високе школе. Српски интелектуалци су се у вези са тим више пута обраћали највишим властима. Једна од најзначајнијих иницијатива потекла је 1854. године од патријарха Јосифа Рајачића који је предложио да се у Сремским Карловцима оснује српски универзитет са богословским, медицинским, економским и правним факултетом (*facultas iuridica*). Међутим, предлог је био одбијен.

Војводство је укинута 1860. године, али су српски интелектуалци наставили да се залажу за оснивање високе школе. Већ наредне године на Благовештенском сабору предложено је да се уз постојећу гимназију у Сремским Карловцима оснује "виши училишни завод". Из Матице српске је убрзо потекла још једна иницијатива. Исте, 1861. године, на скупу који је одржан поводом стогодишњице рођења Саве Текелије (првог доктора права на пештанском универзитету и оснивача Текелијанума, из чијих фондова је финансирано школовање даровитих Срба у Пешти), предложено је да се у Новом Саду оснује правна академија (*academia iuris*). Иницијатива је добила широку подршку јавности. Владика Платон Атанацковић је купио посебну зграду у центру Новог Сада за правну академију, која је по њему названа Платонеум. Значајне прилоге дали су многи српски добротвори а међу њима и познати београдски трговац Илија Милосављевић Коларац (велики мецена и оснивач Коларчевог народног универзитета у Београду), који је једно време живео и пословао у јужном Банату. Он је утемељио посебан фонд у Матици српској за финан-

сирање будуће правне академије. Међутим, убрзо се показало да је читав напор био узалудан. Српска иницијатива није добила подршку централних власти.

Када је Нагодбом 1867. године створена Двојна монархија, простор данашње Војводине се нашао под непосредном управом Угарске. Током наредних деценија захтеви за оснивање високе школе бивали су све ређи. На то је у великој мери утицала чињеница да је власт деценијама игнорисала сличне иницијативе. У историографији је забележено да угарска влада ни 1906. године није одговорила на предлог да се одобрено оснивање универзитета у Новом Саду, који је тог пута потекло од истакнутог мађарског публицисте, политичара и борца за мањинска права Лајоша Мочарија (*Mocsary Lajos*).

Сава Текелија

ПАТРИЈАРХ ЗАБРАНИО ВУКОВ ПРАВОПИС

Иако је митрополит Стратимировић 1791. године известио илирског дворског канцелара о жељама Срба да оснују гимназију и добио сагласност, због бројних опструкција, гимназија је започела прву школску годину 1792. године с три професора, припремним разредом и два граматикална разреда. Од школске 1796/97. до 1851/52, имала је шест разреда, 1852. добила је седми и осми разред, а право на полагање испита зрелости има од 1873. године.

Када је, 1868. године, званично уведен Вуков правопис, патријарх Јосиф Рајачић забранио је његову употребу у Карловачкој гимназији. Међутим, захваљујући залагању професора, Вуковим правописом био је исписан програм Велике гимназије карловачке 1872. године. Гимназија је првих сто година деловала у старој згради Латинске школе. Године 1907. наставу у гимназији могле су пратити и девојке. Године 1921. године гимназија постаје државна реалка.

МИТА ПЕТРОВИЋ Математичар и академик

Мита Петровић родио се у Панчеву 24. октобра (6. новембра) 1848. године. Основну и нижу реалну школу завршио је у Панчеву, ниже разреде гимназије у Сремским Карловцима, а више у Винковцима 1868. године. Студирао је филозофију, природне науке и математику на свеучилишту у Хали, Тибингену и Прагу. Студије је завршио 1871. године и Школски савет га је одмах поставио у Учитељску школу у Сомбору за суплента професора математике и природних наука. Испит за професора положио је 1872. године на Свеучилишту у Пешти. На општој славјанској учитељској скупштини у Бечу 1873. године био је изабран за тајника. О трошку Народног фонда 1882. године био је на течају народнаградства у Горици, где је положио испит. Школски савет га је 1889. године послао на Париску изложбу с тим да поднесе извештај о стеченим искуствима. Књижевно стваралаштво почео је објављивањем песама у *Даници* 1866. до 1868, затим у *Вили* 1867. и 1868, и у *Домишљану* 1874. године. Бавио се научно-истраживачким радом из области природних наука и објаснио је многобројне радове у нашим и страним часописима и књигама. Сарађивао је у: *Школском листу*, у коме је од 1880. до 1884. године био сауредник и као

главни сарадник много је допринео његовом квалитетном побољшању, *Панчевцу*, *Хрватском најрејку*, *Српској зори*, *Јавору*, *Сиражилову*, *Лейојису*, *Женском свећу*, *Тежаку*, календару *Орлу*, школским извештајима Учитељске школе у Сомбору и у немачким часописима *Die Natur*, *Globus* и *Neue Ungarische Schulzeitung*.

У *Лейојису* је сарађивао од 1869. до 1891. године и у њему је објављивао чланке из природних наука, путописне црте о Словенији и историјско-педагошко разматрање о жени. Члан Матице српске постао је 1883. године, а за члана Књижевног одбора изабран је 1885. године и од тада је давао оцене рукописа за Матична издања.

Петровић је био члан Српског ученог друштва, а потом Српске краљевске академије у Београду, Хрватског педагошко-књижевног збора у Загребу и Етнографског музеја у Лајпцигу. Одржавао је личне и научне везе са многим нашим и страним научницима. Два пута је биран за поланика Народно-црквеног сабора.

Петровић је припадао конзервативним сомборским „Браниклијама“ (либералима), па је, уз Никола Вукићевића, прогањао приправнике због „радикализма“ и подржавања Нике Грујића и Јована Благојевића, које је азивао „Гуцинданцима“.

После тешке болести, Мита Петровић је умро у Будимпешти 19 (31) децембра 1891. године, а сахрањен је у Сомбору на великом православном гробљу.

CHILD LABOUR 2008

EI je usvojila program protiv rada dece koji je stvoren da ohrabri sve učesnike na aktivno učešće i da omoguću merljive re-

zultate. U ovoj oblasti, EI usko saraduje sa Međunarodnom konfederacijom sindikata (ICTU), Svetskom organizacijom rada

(ILO), UNICEF-om i UNESCO-m, nacionalnim sindikatima, i različitim nevladinim organizacijama.

SINDIKATI ZA PRAVA DECE

Deca prašnjavog lica teškom mukom drade pored vreline peći za pečenje cigle, lepo obučena deca plešu i pevaju, smešeci se deci koja drže roditelje i nastavnike za ruku povodom okupljanja u borbi za njihova prava; bilo je mnogo dečjih lica koja su viđena na Međunarodnoj konferenciji organizovanoj za prava deteta, koja se održala krajem februara u Nju Delhiju u Indiji.

Uprkos poslednjem napretku, više od 200 miliona dece radnika širom sveta i dalje je uskraćeno za svoje osnovno pravo da idu u školu, da uče i da se igraju, da dožive detinjstvo. Ovo je razlog zašto se više od 200 aktivista i stručnjaka iz svih uglova sveta sastaje da podeli znanja i strategije za eliminisanje rada dece. Konferencija je bila zajednička inicijativa svetskog radničkog pokreta, predvođenog Internacionalom građevinskih i šumarskih radnika, sa ciljem podizanja svesnosti o pravima dece i ulozi sindikata u iskorenjivanju rada dece. Kako je generalna sekretarka Internacionale građevinskih i šumarskih radnika, Anita Normak rekla: "Sindikati vode istorijsku ulogu u borbi protiv rada dece,

obavezali su se da će još jače pokušati da okončaju ovu nesreću. Kroz njihove kampanje za jedinstveno, obavezno, dobro kvalitetno obrazovanje i njihovu akciju protiv iskorišćavanja dece u bilo kojoj vrsti rada, sindikati će nastaviti da budu oslonac u globalnoj borbi da se deca ukolone od posla i pošalju u školu. Pristojan posao za svakog odraslog čoveka je ključno za okončanje rada dece."

Generalni sekretar EI Fred van Leeuwen i član Izvršnog odbora EI, S. Eswaran iz sindikata Indijskih učitelja osnovnih škola, su se obratili delegatima. Fred van Leeuwen je potvrdio da "prava deteta se ne odnose samo na rad deteta, oni se odnose na napuštanje dece, na trgovinu decom, na zdravlje dece, na njihovu sigurnost i na njihovo obrazovanje."

Stavri Liko iz sindikata FSASH iz Albanije i Trudy Kerperien, Međunarodni sekretar AO iz Holandije su napravili prezentacije o sindikalnim programima preduzetim u Albaniji i Maroku da zaštite decu od rada.

U Albaniji radi oko 40 000 dece u tekstilnoj i industriji obuće, u građevinarstvu i poljoprivredi,

izjavio je Liko. Oba albanska sindikata obrazovanja, FSASH i SPASH, rade ozbiljno da pomognu smanjenju broja dece koja su izostavljena iz škole. Više od 1500 nastavnika i 4200 učenika je uključeno. Kao rezultat, poslednje dve godine više od 1200 učenika se vratilo u škole ili makar nisu u rizičnoj grupi da će biti izostavljeni.

Trudy Kerperien je pokrenula i povezala izgradnju škole u Agri od strane Internacionale građevinskih i šumarskih radnika da pomognu deci koja rade u ciglanama da se uključe u obrazovanje. "Prelepo je videti decu toliko željnu da uče", rekla je. "Možeš videti šta se dešava istovremeno i na strani obrazovanja i na strani industrije. To mi je otvorilo oči o tome gde mi možemo raditi zajedno."

Kerperien je rekla da je ponovo naučila kako se borba protiv rada dece neraskidivo uvezala u pokret za kvalitetno javno obrazovanje i za borbu za pristojan posao odraslih. Ukoliko su javne škole univerzalno pristupačne, a obrazovanje visokog kvaliteta, više dece će uživati u učenju i manje će ih biti izostavljeno. I ukoliko njihovi roditelji imaju pristojan posao, manje dece će biti prinuđeno da rade zbog teškog siromaštva, dodala je.

(članak objavljen u *Biltenu EI*, broj 26, jun 2008.)

EI PROTIV RADA DECE

Na Svetski dan borbe protiv rada dece, 12. juna, sindikati obrazovanja širom sveta su pozvali vlade da osiguraju kvalitetno obrazovanje za svu decu i pristojan posao za njihove roditelje.

Education International, svetska sindikalna federacija koja predstavlja 30 miliona nastavnika i radnika u obrazovanju, podiže svoj glas da kaže kako je kvalitetno obrazovanje pravi odgovor na nesreću kakva je rad dece.

Širom sveta, više od 200 miliona dece je prisiljeno da radi u poljima, fabrikama, rudnicima, fabrikama slatkiša i na ulicama. Dok je broj dece iskorišćene u najgorim oblicima rada opao poslednjih godina, problem je ostao velik i nastavnici su odlučni da daju svoj skromni doprinos.

"Kao nastavnici, imamo jasnu odgovornost da branimo pravo svakog deteta na kvalitetno javno obrazovanje", rekao je Generalni sekretar EI, Fred van Leeuwen. "Ovo znači traganje za rešenjima o problemu rada dece, i razvoj strategija koje pomeraju decu sa radnih mesta natrag u učionice, gde i pripadaju."

Da naznače Svetski dan borbe protiv rada dece, EI je snimio dokumentarni film naznačujući uspešan program implementiran od strane Sindikata nastavnika u Maroku. U ovoj zemlji procenjeno je da postoji 320 000 dece koja su primorana da napuste školu svake godine. Protekle tri godine, sindikalni aktivisti su razvili program da štiti decu od rada smanjujući procenat napuštanja u 5 osnovnih škola u siromašnim

četvrtima grada Fez.

Predstavnici EI će učestvovati u Svetskom danu protiv rada dece pokrećući ceremoniju na Međunarodnoj radničkoj konferenciji u Ženevi, i na panel raspravi organizovanoj od Međunarodnog centra za rad dece i obrazovanje, Svet-ske banke i ILO u Vašingtonu, u SAD.

U saradnji sa Svetskom organizacijom rada, EI je objavio poster, brošuru i vodič za sprovođenje naslovljen "Kvalitetno obrazovanje je pravi odgovor na rad dece."

Nacionalne kampanje uključuju marševe, konferencije, debate, konkurse postera i predstave dece koje su organizovale organizacije članice EI u Albaniji, Indiji, Jamajci, Brazilu, Gani, Hondurasu i Maroku. Filijale u 4 poslednje pomenute zemlje će takođe predstaviti novo istraživanje na jačanju saznanja i kapaciteta sindikata obrazovanja na zaštiti i eliminisanju rada dece.

"NE RADU DECE, DA OBRAZOVANJU!"

Nastavnici širom sveta su odlučni da se suoče sa problemom rada dece. Kratak dokumentarni film možete pogledati na <http://www.eiie.org/childlabour>.

Film osvetljava uspešnu strategiju Sindikata obrazovanja u Maroku (SNE) koja štiti decu od rada smanjivanjem stope napuštanja iz škole. Film je zajednička produkcija EI, SNE i Nacionalne obrazovne asocijacije (NEA). Arhivski snimci su ustupljeni od Međunarodne organizacije rada (ILO).

MARŠOM PROTIV DEČJEG RADA

CARE International North West Balkans/kancelarija u Srbiji, u partnerstvu s Novosadskim humanitarnim centrom i Udruženjem romskih studenata iz Novog Sada, organizovala je više događaja koji je pokušala skrenuti pažnju javnosti na problem s dečjim radom u Srbiji. Volonteri nevladinih organizacija i poznate ličnosti 12. juna od 13 do 14 sati na uglu Futoške ulice i Bulevara oslobođenja prali stakla na automobilima i obaveštavali vozače o borbi protiv dečjeg rada deleći im liflete i relevantne informacije. U dvorištu OŠ „Sonja Marinković“, od 14 do 15 sati, u prisustvu promotera akcije, predstavnika institucija i nevladinih organizacija, sadilo se drveće i postavljale table kao podsetnici na to da dečji rad postoji i u Sr-

biji. „Dečji marš“, organizovan je ulicama Alekse Šantića, Miše Dimitrijevića, Braće Ribnikar, Železničkoj, na Trgu mladenaca i u Zmaj Jovinoj. U Zmaj Jovinoj ulici bio je postavljen štand gde su volonteri pružali građanima informacije, a u „Radio kafeu“, u Mileticevoj 45, organizovana je izložba fotografija dečjih radova i mini-koncert.

Priredila Nives Kovač

ОБУКОМ ДО ЈУБИЛАРНИХ НАГРАДА

Уреновираном здању сомборског Дома ученика средњих школа одржан је семинар за активисте синдиката јавних служби (буџетских корисника) из Западнобачког округа. Тема семинара је била: „Колективно преговарање“, односно семинар је требао да послужи стицању знања и вештина активиста из Сомбора и околине које би касније могли применити у социјалном дијалогу са представницима СО Сомбор. Семинару/обуци присуствовао је 21 учесник из установа које се финансирају из буџета (са националног нивоа или нивоа ЈЛС). Бележимо да је семинару присуствовало 16 чланова Независног синдиката просветних радника Војводине (НСПРВ) и 5 чланова који су, као и чланови НСПРВ, донедавно били чланови Општинског координационог одбора синдиката јавних служби Синдиката „Независност“, а тренутно су у поступку пререгистрације за Независни синдикат јавних служби. На овај начин домаћини семинара - НСПРВ и Регионални координациони одбор НСПРВ Школске управе Сомбор показују синдикалну солидарност према колегама који још увек траже свој пут. Искуства НСПРВ су се показала драгоцене и гости који су били и учесници семинара су изразили жељу да већ убрзо постану пуноправни чланови НСЈС.

Семинар је отворила Весна Крстић, председница НСПРВ у ПУ „Вера Гуцуња“ и донедавно председница ОКОЈС Општине Сомбор, а затим је у име НСПРВ полазнике тренинга поздравио и Хаџи Здравко М. Ковач, потпредседник НСПРВ. Уследило је краће представљање учесника, у коме су они и нагласили шта очекују од обуке. Шаролико друштво, састављено од функционера (углавном председника синдикалне организације у школи/установи – њих 15) и, условно речено, „обичних“ чланова (њих 6), је показало велик интерес да овладају знањима и вештинама колективног преговарања, које би онда могли и применити у пракси, односно у намери да остваре своја и права својих чланова.

Из предшколских установа био је присутан један учесник, из основних школа 5, средњих 4, домова ученика 2, факултета 1 и троје учесника из школа са домом ученика. Остали учесници (њих 5) су били из установа културе (Галерије „Милан Коњовић“, Градске библиотеке „Карло Бјелички“, Културног центра „Лаза Костић“ и Народног позоришта Сомбор). Родна заступљеност учесника семинара каже да је било присутно 10 мушкараца и 11 жена. Међу учесницима била су и 4 функционера НСПРВ са нивоа Регионалног координационог одбора за Школску управу и територијалну аутономију (2 члана Покрајинског одбора).

Да је неопходно и важно циклички организовати овакве семинаре, показао је даљи ток скупа, јер, иако се номинално ради о лидерима (председницима синдиката или њиховим представницима у вишим органима), синдикални стаж који су исказали у пригодној анкети, говори да се, углавном, ради о новим и неискусним члановима (њих 14 имају мање од 2 године синдикалног стажа). Остатак су били „прекаљени“ синдикални активисти, са, опет, не превише искуства, јер, како су навели, имају 5 и више година чланства у алтернативним, или уопште у синдикатима.

На питање „Да ли сте суделовали у преговорима?“ велика већина је одговорила одрично. Дакле, 12 учесника или 57% је изјавило да нема никакво искуства. Свега 3 (14%) учесника су изјавила да су суделовали у преговорима и то један на нивоу установа, а двоје са представницима ЈЛС. Остали нису одговорили на ово питање. Теме о којима су преговарачи преговарали биле су: норма наставника, јубиларне награде и колективни уговор код послодавца (појединачни КУ).

Од других, за синдикат виталних питања и активности, попут питања о штрајку и питања о евентуалном учешћу у посредовању у радном спору, добили смо различите одговоре. Тако је на питање „Да ли сте суделовали у штрајку?“ готово половина учесника (њих 10) одговорило са „ДА“, а њих 7 са „НЕ“. Остали су били без одговора. Важно је напоменути да је потпуно питање било: „Да ли су учесници као организатори суделовали у штрајку?“. С тога је вероватно добијен овакав одговор, иначе би, претпостављамо, одговор био стопроцентан у смислу учешћа у штрајку, јер готово да и

није било установе образовања или неке друге јавне службе (друштвене делатности) која у протеклих деценију и по наше транзиције, није била у неком од облика штрајкова. Управо тако и већина је навела, од оних који су штрајковали, да су били организатори штрајка у својој установи.

Питање и тема суделовања у посредовању (мирењу и арбитражи) ипак је готово потпуно непозната учесницима семинара и вероватно би то требало кандидовати за неки од наредних семинара, јер су се свега 2 учесника (9%), уз 5 без одговора, изјаснила позитивно да су суделовали у посредовању из области радних односа (тема спора је била лакша повреда радне дужности и неисплаћивање јубиларне награде члану синдиката). Другим речима, наши малобројни посредници су то чинили на нивоу школе (1) и на нивоу локалне самоуправе (1).

Иако је готово трећина учесника оставила рубрику: „Конкретан циљ који желе остварити учешћем на овом семинару“ празном, бележимо неке конкретне циљеве које су учесници истакли у упитнику: „Овладати вештинама колективног преговарања“, „Како остварити право на јубиларну награду“, „Социјални програм“, „Преговори са директором“. Међутим, било је и општих одговора широког спектра, попут: „Желим научити како ефикасно остварити право из области радног односа“.

Семинар/обука је био подељен на два дела. У првом делу су уводничари Томислав Дрвар, дипломирани правник и стручни сарадник НСПРВ и Хаџи Здравко М. Ковач говорили о „Законским основама колективног преговарања“ (Дрвар) и „Стратегијама и техникама колективног преговарања“ (Ковач). Свим учесницима подељен је пригодан материјал и презентације оба уводна излагања, а у крајој дискусији уводничари су одговарали на постављена питања.

Значајан део семинара посвећен је раду у малим групама, а окончан је симулацијом преговарања. Учесници су подељени на 4 групе: две групе су симулирале синдикат школе/установе, трећа група представнике локалне самоуправе, а четврта групу управу дома ученика. Задатак прве групе синдикалца и представника ЈЛС био је доћи до споразума како обезбедити (из буџета ЈЛС) средства за стручно усавршавање наставника, а задатак друге групе синдикалца и претпостављене управе установе за смештај и исхрану ученика био је закључити колективни уговор код послодавца (појединачни), којим би се, између осталог, дефинисала већа цена рада за запослене, а по основу сопственог прихода установе.

Групе су имале један сат времена за припрему преговора, након чега су сели за преговарачки сто и симулирали преговоре. Синдикалци, чак и у улози друге стране, показали су висок степен знања и креативности, али, нажалост, обе стране су више биле склоне да остану на својим позицијама, него да дођу до компромисног споразума. Подоста питања остало је отворено, али то је и очекивано, јер је поступак колективног преговарања један комплексан и сложен посао, који зависи од читавог низа чинилаца, знања и вештина, које је потребно развијати и унапређивати, како би се спорови решавали договорно, а не наметањем „јаче“ стране.

Медијатор семинара био је проф. Хаџи Здравко М. Ковач, који је на крају симулације преговора указао на један део уочених тактичких погрешака, али и на добре стране у стратегијама које су примењивали синдикалци и њихови „социјални партнери из реда ЈЛС“, односно „менаџмента установе“. Он је у завршној речи нагласио да, иако сви и готово свакодневно преговарамо, било о мање важним или суштинским стварима, вештина колективног преговарања и социјалног дијалога је круна синдикалних вештина, а ситуације попут штрајкова или сличних конфликтних метода само су знак неуспешности да се циљеви остварују договорно.

У име НСПРВ, он је позвао учеснике да и убудуће постављају захтеве за семинарима, обуком и тренинзима за све оно што им се учини занимљиво за њихов будући рад, а да ће НСПРВ обезбедити репрезентативне предаваче и медијаторе за све теме које су неопходне да би повереници у школама/установама на прави начин остваривали интересе запослених.

Хаџи Здравко М. Ковач, ипроф.

ПРЕПОЛОВЉЕН БРОЈ СИРОМАШНИХ

У Србији још увек пола милиона сиромашних

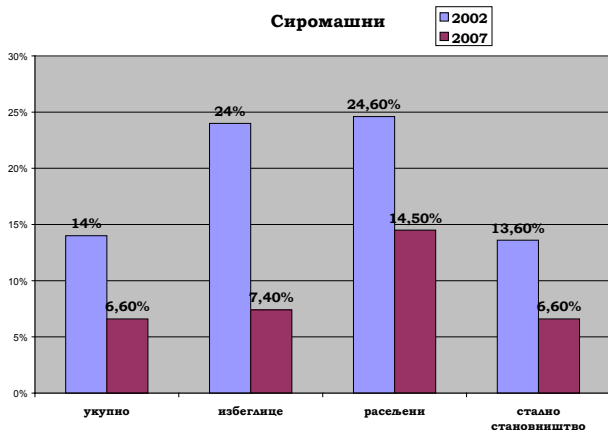
Светска банка (World Bank), Републички завод за статистику Србије и DFID одржали су, 28. маја 2008. године у Медија центру, промоцију публикације “Студија о животном стандарду 2002-2007.” Студија је пројекат који је реализован преко заједничког фонда DFID / Светска банка. Подаци о сиромаштву и животном стандарду посматрају се као део информационог система који Влади Србије и њеним министарствима помаже у доношењу одлука а подаци о сиромаштву биће потребни и при приступању у ЕУ тако да је јавност била веома заинтересована за податке о сиромаштву. Уз велики број представника стручне јавности и гостију презентацију је пратио и велики број представника електронских и штампаних медија.

Сиромаштво је дефинисано месечним приходима нижим од 8.883 динара по пунолетном становнику, а тај оквир обухвата око 6,6 одсто становништва Србије. Број сиромашних у Србији прошле године био је дупло мањи него 2002. године, али још око 490 хиљада људи живи испод границе сиромаштва.

Процент сиромаштва је са 14 одсто у 2002. години смањен на 6,6 одсто у 2007. години, што нажалост још увек представља око пола милиона становника Србије. Посебно је у неповољном економском и социјалном положају ромско становништво, као и особе са инвалидитетом. Готово половина Рома у земљи сиромашна.

Политика Владе Србије ефикасно је усмерена ка сиромашном становништву, а посебно социјални програми и економски раст, који су најуспешније допринели померању сиромашних изнад линије сиромаштва. Међутим, „средњи слој“ није осетио знатније позитивне промене.

Према подацима Анкете о животном стандарду, за коју су интервјуи рађени у мају и јуну 2007. године, а која је обухватила 5.557 домаћинстава, профил сиромаштва је остао непромењен у протеклих пет година. И даље су најсиромашнији становници сеоских подручја, нарочито југоисточне Србије, као и необразована и незапослена лица, старије особе и домаћинства са малом децом. Јаз између животног стандарда у градским и сеоским подручјима у Србији порастао је у задњих пет година, а раст животног стандарда у сеоским подручјима је био спорiji.

Стопа незапослености у Србији од 2002. године смањена, иако је још висока, и износи 18,8 одсто, док је просек незапослености у земљама ЕУ око седам одсто. На смањење сиромаштва највише утицало то што је политика владе ефикасно усмерава на сиромашном становништву, као и на економски раст и социјалне програме, док средњи слој становништва, према његовим речима, није осетио битније позитивне промене.

Просечна примања од главног посла у истом периоду повећана за 2,5 пута, просечна годишња стопа номиналног повећања плата износила је 19,6 одсто, а стварно повећање плата у последњих

пет година 43 одсто.

У југоисточној Србији сиромашно је 18,7 одсто сеоског и 8,5 одсто градског становништва, сиромаштво је најмање распрострањено у Београду, где је сиромашно приближно три одсто становника, а просек за Србију је 9,8 одсто руралног и 4,3 одсто урбаног становништва.

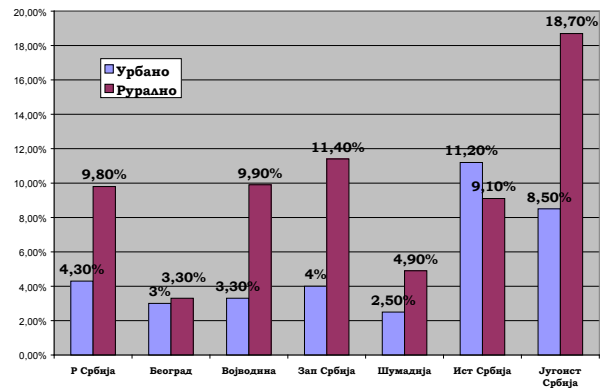
Разлике су велике између грађана са различитим нивоом образовања, што илуструје податак да је сиромашно 0,6 одсто факултетски образованог грађанства и чак 18,7 одсто грађана који нису завршили основну школу.

Како оцењујете свој материјални положај?	2002	2007	Промена
Врло лош	23,5%	15,4%	- 8,1%
Лош	32,7%	28,3%	- 4,4%
Ни лош, ни добар	32,9%	38%	+ 5,1%
Добар	8,3%	15,9%	+ 7,5%
Врло добар	1,0%	1,5%	+ 0,5%
Не знам	1,5%	1,0%	- 0,5%
Укупно	100%	100%	

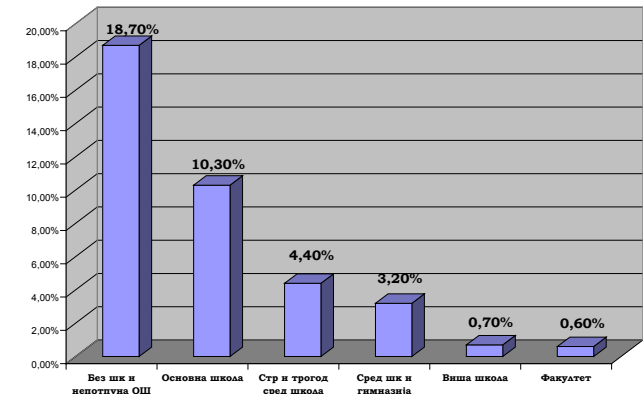
Сиромашно је 5,8 одсто домаћинстава без деце до шест година старости и 30,5 одсто оних у којима број мале деце премашује два. Сиромаштво је највише смањено међу избеглицама - са 24 одсто 2002. на 7,4 одсто прошле године и расељенима - са 29,6 одсто у 2002. години на 14 одсто у 2007. години.

И сами испитаници тврде да им се материјални положај поправио. Број оних који су свој положај 2002. године оцењивали као лош и врло лош смањено се за 12,5% у 2007. години.

Сиромаштво по регионима

Сиромашни према нивоу образовања

ОКУ НОВА ПРЕВАРА

(Наставак са 1. стране)

По његовој оцени, политичке странке су ово учиниле само зарад придобијања подршке радника, као највећег дела бирачког тела. „Зашто су то учинили синдикати? Да ли су поново жртва манипулације политичких странака“ пита др Маринковић и додаје „да не очекује да ће потписивање ОКУ за последицу имати промене у формално-правној заштити и фактичкој позицији радништва у Србији“.

Наводећи да општи колективни уговори не представљају део праксе у земљама у којима колективно преговарање деценијама функционише, а има и већу снагу и значај но у Србији, др Маринковић истиче: „У нашем случају ОКУ представља део самоуправног наслеђа, административног уређивања зарада и односа који он регулише. У развијеним земљама колективно преговарање се одвија на гранском и на нивоу предузећа. У Србији не постоје основне

претпоставке за функционисање целокупног система колективног преговарања. Реч је о томе да немамо демократско и хумано радно законодавство, да не постоји владавина права, да нема судске заштите система колективног преговарања, да радни спорови трају годинама а да су оштећени радници увек жртве, јер до окончања спора немају никаквих средстава за живот. Немамо ни развијен систем социјалног партнерства, Унија послодаваца Србије није репрезентативна, а спорна је и репрезентативност УГС „Независност“ којој је она призната и лоше одрађена у време министарства Слободана Лаловића“, каже др Маринковић, додајући да је овај документ само на папиру, без реалне снаге и зато што у Србији не постоји истински социјални дијалог, што је Социјално економски савет остао само параван и што још не функционише.

Да би ОКУ имао ефекта, по Маринковићевој

оцени, морао би да постоји далеко виши ниво социјалног капацитета партнера, њихова реална снага. „Исто толико, за почетак, је важно и да буду прекинути ратови између самих синдиката и да они почну да се понашају као партнери. Мора се много порадити и на доношењу квалитетног, демократског и хуманог радног законодавства којим ће се утврдити социјални темељи „социјалне зграде“ и темељи гранског преговарања и преговарања у предузећима. Тако ће положај радника бити део равноправне тржишне утакмице“, сматра др Маринковић, уз упозорење да је неопходно да у Србији буде усвојен и кодекс рада који би изгласала Скупштина Србије, а који би био плод заједничких активности синдиката, послодаваца и стручњака.

По речима др Маринковића, ОКУ остаје празан папир уколико Србија не ратификује Европску социјалну повељу и низ других међународних стандарда, првенствено МОР-ових.

БИЛИНГВАЛНА НАСТАВА У ВОЈВОДИНИ

Програјински секретар за образовање и културу проф. др Золтан Јегеш представио је 17. јуна пројекат „Огледни програм билингвалног рада у основним и средњим школама у АП Војводини“. О програму су говорили др Золтан Јегеш, Даница Стефановић, помоћник секретара и професори Јелена Илић и Мирјана Гегенбауер. „Настојимо да даље унапредимо образовање у Војводини и очувамо значај мултикултурализма“ истакао је овом приликом др Јегеш. „Увести билингвалну наставу, од обданишта до средњих школа, значи увести наставу на званичним

језицима Европске уније, али и на језицима националних заједница које живе у Војводини. Језици наших националних заједница постали су званични језици у Европској унији, што пружа додатну перспективу“.

Дуго припремани пројекат билингвалних школа представља пуну афирмацију мултикул-

турализма Војводине и конкретан допринос ономе што Извршно веће ради у овој области. Пројекат омогућава младима да, поред афирмације учења матерњег језика, буду укључени у програме европских стандарда, према којима, поред матерњег, треба знати бар још два језика, чиме се отварају нове могућности образовања и сарадње са институцијама и образовним системом других земаља. Билингвални програм уводи се као огледни трогодишњи програм рада у основним (од шестог разреда) и средњим школама (од другог разреда), са минимално 25–30% недељне наставе која се организује на другом језику. Већ двадесет школа у Војводини пријавило се за овакав вид наставе. Тестирање ће почети у септембру, а интересовање је исказано за наставу на мађарском и словачком језику.

На презентацији пројекта је речено и да је битно да се, у реализацији двојезичне наставе, добро уради методика наставе на страном језику, односно да се обезбеде одговарајући циљевници и пратећи наставни материјали који треба да олакшају извођење наставе на страном језику. Не мање битно је и упознавање са европским стандардима који подразумевају увођење интерактивног метода рада у наставу. У целокупан процес укључене су и институције земаља на чијим ће се језицима настава изводити, попут Британског савета, Гете института, Француског културног центра.

УМЕСТО ПРИЈЕМНИХ - МАТУРА

(Наставак са 1. стране)

Захтеви за озбиљну реформу гимназија долазили су с разних страна. Критика је (углавном) била усмерена на квалитет ефеката гимназијског образовања, јер су резултати истраживања давали негативну оцену наставника и самоперцепцију студената о нивоу општег знања и капацитета за наставак образовања. Други показатељ су незадовољавајући резултати међународних тестирања (PISA).

Основу реформе гимназијског образовања представља предлог који је поднела Заједница гимназија. Неће то бити „козметичка“ измена, већ суштинска реформа. Нови законодавни оквир прати тенденције у европским системима, а односи се на увођење опште (државне) матуре, као и на увођење изборних програма. Нова гимназија би, према том предлогу, имала два смера; природно-научни и друштвено-језички, а ученици се не би опредељивали за смер пре него што се упишу у гимназију, већ ће у првом разреду учити по истим наставним програмима. Од другог разреда почело би благо усмеравање, а у трећем и четвртном гимназијалци би се опредељивали за предмете према својим афинитетима. Увођењем изборних предмета отворила би се и могућност за укључивање ученика у практичан рад, што недостаје садашњим гимназијалцима. Из министарства тврде да не постоји европски модел гимназије који треба да следимо, већ треба да постоји „одговорно друштво и држава који мењају свој образовни систем да би га поправили и учинили функционалнијим и ефикаснијим“.

У Заједници гимназија Србије, кажу да је основни циљ реформе да „матура постане улазница“ за факултет. „Основни циљ реформе гимназијског образовања јесте да матурски испит замени пријемни за већину факултета, осим можда на академијама уметности и на неким специфичним смеровима. Да би се то десило, матура мора постати екстерна, уједначена на нивоу државе. На нивоу Србије требало би у исто време и с истим захтевима да се одради матурски испит у свим гимназијама“ истиче председник заједнице Р. Стојковић. Он наглашава да би то била општа матура, која би омогућавала директну проходност на факултет, а састојала би се од обавезног дела, у оквиру којег би се полагао српски и математика, те изборног. Матура би имала изборни, то јест екстерни део, где би се полагао један или више предмета и он би био прилагођен захтевима факултета, односно појединим смеровима факултета на универзитетима. Резултати на матурском испиту вредновали би се и представљали би замену за пријемни испит. Жеља је да матурски испит буде „круна“ гимназијског образовања.

Гимназија обучаће мора ученицима пружити и неке практичне вештине и учења која ће им бити потребна током даљег школовања. Постојећи наставни планови и програми треба да се модернизују и да се интердисциплинарно повежу и растереће. Систем је сада додатно оптерећен увођењем обавезних изборних предмета морске наставе и грађанског васпитања и поделом информатике на групе. Да ли је оправдано да се обавезни изборни предмети изучавају свих дванаест година у образовном систему или, на пример, верска настава може да буде у другом циклусу основног образовања од петог до осмог разреда, а грађанско васпитање да се „уведе“ у психологију, филозофију, социологију – истичу из Заједнице. Акцента реформе, пре свега, треба ставити на садржај градива, које мора бити интересантније и примереније потребама.

SVE VIŠE BIROKRATA

U vojvodanskoj administraciji lane je zaposleno novih 120 ljudi, podatak je iz izveštaja pokrajinskog ombudsmana Petra Teofilovića za 2007. U izveštaju se navodi da su pokrajinski organi ombudsmana dostavili podatke o nacionalnoj pripadnosti za samo 60 ljudi. Kako piše u izveštaju lane je u pokrajinske organe uprave primljeno 40 ljudi srpske nacionalnosti, četvero mađarske, po dvoje crnogorske i rumunske, jedna osoba ukrajinske, jedna mađarsko-bunjevačke nacionalnosti, dok se dvoje izjasnilo kao Jugosloven i Jugoslovenka, a četvero kao neopredeljeni.

“Za 60 osoba nadležna služba nema traženi podatak”, ističe u izveštaju Zoltan Gobor, zamenik pokrajinskog ombudsmana za zaštitu prava nacionalnih manjina, koji je početkom prošle godine od nadležnih u u vojvodanskoj vladi i opštinama zatražio da ga obaveste o nacionalnoj strukturi novoprimljenih radnika. Od ukupno 39 opština i gradova na čijim je teritorijama, pored srpskog, u službenoj upotrebi i jezik neke od nacionalnih manjina Zoltanu Goboru odgovorilo je 29 njih. U njima je prošle godine zaposleno 247 osoba, od kojih 176 Srba, 28 Mađara, dva Hrvata, 11 Slovaka, tri Rumuna, dva Rusina, po jedan Rom, Bugarin i Bunjevac, osam Jugoslovena i 14 neopredeljenih.

Pokrajinski ombudsman je još 2005. godine uputio preporuke svim pokrajinskim, opštinskim i gradskim organima uprave da pri primanju u radni odnos „naročito vode računa o zapošljavanju pripadnika i pripadnica nacionalnih zajednica, kako bi se obezbedila njihova relativno odgovarajuća zastupljenost u organima uprave, srazmerno njihovom udelu u ukupnom broju stanovnika Vojvodine”.

PROTESTI ZBOG ŠKOLARINA

Studentsko udruženje Nezavisni studenti Beogradskog univerziteta izveli su performans ispred Pravnog fakulteta u Beogradu protestujući zbog visokih školarina i korupcije na univerzitetu. U okviru performansa „Neću da platim. Nemam da platim”, predstavnici studentske organizacije su na platou ispred Pravnog fakulteta postavili kartonsku kutiju na kojoj se, kako kažu, prodaju ispiti „kao veš na bulevaru”. Performans su izveli „profesor” i „student” ugovarajući cenu za polaganje ispita. Nakon performansa predsednik te studentske organizacije Đorđo Žujović najavio je da će od ponedeljka ta organizacija početi da prikuplja peticiju za smanjivanje školarina na svim fakultetima gde su povećane i da će štand biti postavljen i ispred restorana „Ruski car” u Knez Mihailovoj ulici.

Iako su i novosadski studenti u međuvremenu najavili proteste, u informativnoj službi Rektorata, saznali smo da se cene studiranja na fakultetima novosadskog univerziteta neće vraćati na prošlogodišnji nivo.

Rečeno nam je da “oni nisu dobili nikakvu preporuku iz Ministarstva prosvete da cene školarina vrata na prošlogodišnji nivo ili da ih podignu samo za stopu godišnje inflacije”.

MATURANTI ZA GINISA

Maturanti iz Novog Sada i okoline, njih više od 1.400, okupili su se u podne 16.05.2008 na Trgu slobode gde su, u okviru manifestacije “Ples sa Evropom - maturantska parada”, odigrali maturski ples zajedno sa svojim vršnjacima iz evropskih gradova. Oni su, uz zvuke opere “Slepi miš”, igrali kadril tj. četverac, koji simbolizuje četiri strane sveta. U isto vreme plesalo se i u 80 gradova u Srbiji. Maturanti su plesali za obaranje Ginisovog svetskog rekorda, a u celoj Evropi, na više od 80 gradskih trgova ih je učestvovalo preko 30.000.

DAN BEZ DUVANSKOG DIMA

Iako je duvan ozbiljna pretnja zdravlju, u Srbiji puši 35% stanovništva. Posebno brinu podaci o pušenju mladih. Većina njih počinje da puši pre punoletstva, a trećina među njima pre desete godine.

U Ministarstvu zdravlja najavili su restriktivniji zakon od kraja godine, prema kome bi opušak ili dim u prostoru gde je pušenje zabranjeno bio dovoljan za ozbiljnu sankciju.

Povodom Svetskog dana bez duvanskog dima, 31. maja, Centar za promociju zdravlja organizovao je javnu manifestaciju u TC Merkator gde su građani mogli da zamene cigarete za voće i dobiju informacije o štetnosti duvana i odvikavanju. Ove godine slogan kampanje bio je “Mladost bez duvanskog dima”, a akcentat je dat na potpunoj zabrani reklamiranja duvanskih proizvoda.

OBUSTAVLJENI SUBVENCIONISANI KREDITI

Primanje zahteva za subvencionisane stambene kredite obustavljeno je do jula jer nema više novca, potvrđeno je u Ministarstvu finansija Srbije. Razlog je to što je već potrošen novac koji je u ovogodišnjem republičkom budžetu namenjen za subvencije stambenih kredita za prvih šest meseci.

Za ovu godinu u budžetu za subvencije predviđeno je 3,5 milijardi dinara. Inače, ovo je drugi put ove godine da se zaustavlja primanje zahteva za subvencije.

PROTESTI I ZBOG GORIVA

Protesti zbog rastuće cene goriva proširili su se, početkom meseca juna, na više evropskih zemalja. Nažalost, zabeležene su i dve ljudske žrtve. Protestu su se pridružili i portugalski sindikati i španski ribari. Portugalski sindikati su saopštili da je čitava obalska flota 30. maja ostala usidrena u lukama, dok je u Španiji oko 7.000 ribara demonstriralo ispred zgrade Ministarstva poljoprivrede. Španski ribari su pred zgradom ministarstva podelili prolaznicima 20 tona sveže ribe kako bi skrenuli pažnju na teškoće s kojim je suočena njihova privredna delatnost. Francuski ribari protestuju nedeljama, a priključile su im se belgijske i italijanske kolege. Britanski i holandski vozači kamiona održali su slične proteste poslednje sedmice maja meseca. Predstavnici sindikata su upozorili da je cena dizela postala “neizdrživo visoka”.

A kod nas... iako je cena goriva najveća u regionu, izgleda, bar po svakodnevnim i uobičajenim gužvama u saobraćaju, da naše vozače to uopšte ne brine, pa čak ni već najavljeno i sasvim izvesno novo povećanje cene naftnih derivata. U ministarstvu finansija izračunali da će zbog poslednjeg skupljenja goriva inflacija biti uvećana za 0,68%. Međutim, Vlada RS, i pored toga, nije smanjila akcije na gorivo, jer bi se, po njima, to “negativno odrazilo na prihode u budžetu, a neznatno uticalo na snižavanje inflacije”!?

USKORO ZAKON O MOBINGU?

Radna verzija nacarta Zakona o mobingu je završena. Nacrtom se objašnjava pojam mobinga, obaveze poslodavca u vezi sa sprovođenjem zakona, prava i obaveze zaposlenih i postupak zaštite od mobinga. “Zakon predviđa posredovanje kao jednu od mera rešavanja problema, a ukoliko to ne uspe, predviđa se i mogućnost sudske zaštite zlostavljane osobe”, ističe Miroslav Vasin pokrajinski sekretar za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova. Nacrtom zakona utvrđene su i kaznene odredbe koje predviđaju kazne u visini od 150.000 do 800.000 dinara za poslodavce koji mobinguju zaposlene i/ili ne preduzimaju mere protiv ove pojave.

U međuvremenu, u našoj zemlji, žrtve zlostavljanja na poslu mogu se (zasad) samo pozvati na odredbu Zakona o radu, kojom se zabranjuje diskriminacija zaposlenih po bilo kom osnovu. Očekuje se da predlog Zakona vojvodanska skupština uputi na usvajanje Republičkom parlamentu, kada on bude konstituisan.

ОБРАЧУН СА РОДОЉУБОМ

Из локалне штампе сазнао сам да је наставничко веће Гимназије „Борислав Петров Браца“ покренуло иницијативу да се промени име школе, које носи већ пола века, и да се она убудуће зове Вршачка гимназија. Борислав Петров Браца (1921-1942) био је одличан ученик гимназије у Вршцу. Поред успеха у учењу, истакао се и у раду ђачке дружине „Скерлић“, где је написао многе радове који га афирмишу као интелектуалца широких знања.

Након окупације наше земље, 1941. г. Борислав Петров Браца је, као руководилац СКОЈ-а, био у првим редовима покрета отпора. У неравноправној борби са немачком полицијом, предвођеном злогласним Шпилером, Браца је заједно са сестром Јелисаветом херојски погинуо у Тополи код Панчева. Окупатор је убио и његову другу сестру Драгицу, а такође и Брацину супругу Олгу.

Садашњи директор гимназије, професор филозофије Милан Зарић наводи разлоге за иницијативу промене имена школе:

„Јер име школе треба да се ослободи идеологије“. Не каже које то идеологије. Ваљда идеологије родољубља и борбе за ослобођење нашег поробљеног народа које се, по Зарићевом мишљењу, треба ослободити, јер за њу је Браца дао свој живот.

Лицемерно је од директора када даље тврди да „... тиме не доводимо у питање антифашистичку улогу Борислава Петрова Браце, који је погинуо у 21. години као скојевац. Но, сматрамо да то није довољно да би гимназија носила његово име“. Управо тако мисле директор и наставници. Зар положити живот за слободу свог народа није довољна жртва и узор ученицима гимназије, када већ то наставницима и директору није. Шта је Браца, по њиховом мишљењу, требало више од живота да да, да би се они умилостивили да његову жртву не вређају. Сигуран сам да и сада у наставним плановима за гимназију стоји као основни васпитно-образовни циљ развијање код ученика осећање родољубља, хуманизма, а пример Браце управо овоме може да послужи. Да ли је у овој тешкој ситуацији у којој се налази наша земља млади треба да губе сваки интерес за судбину своје земље. Браца је погинуо за слободу свог народа, али, по мишљењу наставника, не заслужује да гимназија и даље носи његово име. То је била његова друга погибија, али сада од руку његових sunarодника.

Пејшар Флора,
бивши професор Гимназије
„Борислава Петров Браца“
у Вршцу

РАДНИЧКИ ТЕХНИКУМ НОВОГ БЕОГРАДА

У фељтону о историјату Новог Београда, аутор г. Слободан Ристановић помиње Раднички техникум, узгредно, у једној реченици. Техникум је био својеврсна оригинална замисао и то не би требало да буде заборављено. Било би веома интересантно да се сазна ко је дошао на идеју да сакупи у тај новоосновани техникум, девојке и младиће са свих ранијих радних акција Југославије, који су показивали изузетну природну интелигенцију, а који су, од образовања, имали само основну школу!

Њих 50-60 доведени су у Нови Београд (Тошин бунар) где су били смештени у приземним зградама, као питомци-ученици. Дирекција градских предузећа за изградњу Новог Београда руководила је Радничким техникумом који је почео да ради маја 1949. године. Постојала су три одељења: машинско, грађевинско и архитектонско. Тим дивним и паметним девојкама и младићима пружена је прилика да, по завршетку трогодишњег школовања, имају право да се упишу на одговарајуће факултете! Часове, хонорарно, држали су архитекте, машински и грађевински инжењери, професори српског језика и хигијене. Ја сам био једини наставник који је још био студент хемије Природно-математичког факултета, пред дипломским испитом. Предавао сам хемију, познавање грађевинског материјала, електротехничког материјала и техничко цртање. Од наставника, сећам се неколицине. Први директор био је инж. Драгомир Путниковић, а касније инж. В. Јаблан. Сећам се инж. Радмила Ковачевића, инж. Синановића, инж. Рашића, арх. Газикаловића и др мед. И. Јанковића.

На предавања смо полазили у 13.30, камионом који нас је чекао код хотела „Асторија“ код Железничке станице, и враћали се око 20 часова.

По завршетку трогодишњег школовања ученици су полагали завршне испите пред комисијама и то сви веома успешно, 1951. године.

Године 1981. славили су тридесетогодишњицу дипломског испита. Од наставника били смо само нас четворица. Примљени смо сви код председника општине Нови Београд, а увече су приредили свечану вечеру на једном од савских бродоворесторана. Том приликом су нама, својим професорима, поклонили дивне цепне сатове с посветама.

Било их је са завршеним техничким факултетима, Природно-математичким факултетом, један је био официр, а неколицина њих директори предузећа!

Поносан сам што сам допринео њиховом образовању, а волео бих да се неко од наставника или ученика јави „Политици“ и пружи још више података и тој, можда светски, јединственој школи!

Др сц. Милош Ј. Наумовић,
Београд

ЦИЉ УЧЕЊА КЛАСИЧНИХ ЈЕЗИКА

„Реформа реформе школства“

Забочијмо мртве језике и сентенције које су свима изашле на нос! Чему „сморови“ од класичних писаца? Каква је корист од тога? Обасути оваквим питањима, сви који се бавимо класичним језицима потеземо често аргументе који се крећу од доказивања традиције и дуговечности овог учења и важне улоге класичног образовања у општој култури, до потребе за латинским и грчким језиком, на крају, у низу специјализованих професија. На чему то пропадају наши аргументи, премда сви ми, инволвиран у ову струку, о свему овоме напоменутоме „практично знамо све интуитивно“?

Професори класичних језика, нити могу бранити, нити оправдавати. Дакле, такав покушај бесмислен је per definitionem и када се у то упустимо резултат су „шупљи“ аргументи. Укључивање класичних језика у конкретни образовани систем последица је сасвим других закона и процеса. Изучавање класичних језика садржи три феномена, заправо три сасвим одвојена скупа појава и односа; један скуп чини циљ учења класичних језика, други је корист од учења класичних језика, а трећи потреба за учењем класичних језика. Образложићу једноставно: Циљ учења сваког наставног предмета произилази из њега самог. Ако се због сужавања простора наставном предмету одустане од његовог циља, одустало се и од самог предмета. Наши суседи славе 400. годишњицу класичне гимназије, истичући да у њиховој земљи ради још 12 класичних гимназија, док код нас укидају класично одељење у најстаријој српској гимназији. Репетиција сваког наставног предмета у друштву могућа је на различитим нивоима и у различитом интензитету, а препознаје се у том друштву као корист од учења тог наставног предмета.

Корист могу препознати појединци, групе или друштво у целини. На то препознавање утичу фактори: искуство појединца, групе или друштва, ниво друштвене свести итд. Корист која се препознаје у класичним језицима еминентно је историјски условљена јер је друштвени феномен. У таквим закукуљеним друштвеним и индивидуалним интересима, корист учења класичних језика рађа, као однос акција-реакција, потребу за учењем тих језика. То значи, како расте у друштву способност препознавања користи од учења класичних језика, тако ће се јављати и све већа потреба за учењем тих језика.

Већ дуже време живимо у фази где појединац „присиљава“ друштво да узима у обзир тај његов посебни интерес; у тој фази учење класичних језика друштво посматра као „елитну категорију“ (наравно у пејоративном смислу). Зато су јуче укинули класичне језике, данас хоће француски, а сутра можда и ... Говорити ученику основне или средње школе о потреби за латинским и старогрчким, на пример у фармацији, биологији или у било којој другој професији, згодно је и илустративно, али ништа више од тога. Пошто је овде све тако закукуљено сви се налазимо пред замандаљеним вратима.

Мр Снежана Вукадиновић,
Нови Сад

ИЗРАЕЛ

НОВЕ РЕФОРМЕ У ОБРАЗОВНОМ СИСТЕМУ

300 нових огледних школа

Држава Израел сматра људе својим основним ресурсом и стога трага за начинима за побољшањем образовног система. 2003. год. Влада је установила „Комисију DOVRAT“ да предузме најшире могуће истраживање о образовном систему Израела, о статусу наставника, администрацији, расподели средстава и педагошким аспектима. Комисија је направила DOVRAT Извештај, који је Влада прихватила. Мада, извештај није никад имплементиран.

Ово је највероватније резултат што организације наставника Израела нису биле укључене у њену припрему, али и резултат да је он назначен само за административне аспекте, не у смислу учења, наставних метода или надгледања и нуди раст плата наставницима који ће остати након отпуштања хиљада других наставника. Израелски синдикат издао је свој захтев за укључивање образовних реформи, назван „Крајњи корак“ који је назначио следеће проблеме: педагошке, организационе и статус наставника у Израелу.

Последњих месеци, Синдикат просветних радника у Израелу преговарао је са представницима владе о сету нових реформи. Договор је постигнут и огледа се у потписивању концепта имплементације договорене реформе, засноване на следећим принципима:

- Буџетски оквир од 7 милиона нових израелских шекеља (1.66 милијарди долара) за побољшање школске инфраструктуре и значајан раст зарада наставника (25% до 50%), као и корак напред у побољшању професионалног статуса наставника у израелском друштву.

- Промена основног система награђивања наставника, омогућавајући регрутовање најквалитетнијих наставника и одговарајући систем награђивања израелских наставника уопште.

- Основа промена структуре радне недеље наставника у складу са новом реформом: присуство 36 сати недељно наставника у школи, подела између часова проведених у учионици пред целим одељењем и часова проведених са појединим ученицима или са веома малим групама.

- Укупна структурна промена у вези исплате зарада директора школа, и институционасање њихове укључености у запошљавање наставника, као и непостојање наставника са педагошким основом.

- Промена процеса коначног запошљавања наставника заснованог на педагошкој основи: непостојање процеса обуке наставника уз ментора са више од 15 година искуства и континуирани рад са њима; смањење броја посета надзорника на часове пре доношења одлуке о отпуштању наставника (са 14 на 8). Такође је договорено да ће отпуштени наставници моћи да прођу обуку финансирану од стране израелске владе о промени професије.

Објава споразума оствареног између Синдикат просветних радника Израела и Владе у вези реформе образовног система је врло позитивно и са пуно ентузијазма

прихваћена у јавности.

То је први пут да је сама Влада признала да у оквиру овог договора расподела додатних средстава ће у основи променити статус наставника у Израелу и образовног система Израела у целини. Промена неће бити лака; биће потребно пет година и биће имплементирана под надзором Министарства образовања Израела и Синдиката просветних радника Израела.

Промене захтевају велике припреме, и законске и информационе кампање међу самим наставницима. Већ је виђено да када се систематска и широкоукључујућа промена захтева у израелском образовном систему, Синдикат просветних радника мора у потпуности бити укључен.

Уговор о образовним реформама који је потписан у лето 2007. године омогућио је отварање 300 основних и нижих средњих школа у огледу, од 1. септембра 2007.

Нивес Ковач

МАКЕДОНИЈА

ШКОЛСКИ СИСТЕМ ПРОЛАЗИ КРОЗ РЕФОРМЕ

Македонска деца сада крећу у школу са 6 уместо са 7 година, а енглески језик биће део основног наставног програма од првог разреда

Раније у школу

Преко 300.000 деце узело је школске торбе и кренуло пут својих учионица 3. септембра, када је у Македонији почела школска година за ученике основних и средњих школа. Отприлике 23.000 првака прва је генерација која полази у школу по новом систему основног образовања.

Према новом систему, деца ће плазити у први разред годину дана раније, са 6 уместо са 7 година, и похајати девет уместо осам разреда основне школе. Промене имају за циљ да се Македонија усклади са многим земљама западне Европе у којима студенти крећу у школу са 6 година, а у неким земљама и са 5. Међутим, реформа је узроковала неке потешкоће.

Већина школа у земљи грађена је тако да прими мањи број студената и за сада школске власти морају да излазе на крај са ограниченим простором. Упркос томе, министарство образовања каже да ће се настава одвијати по плану.

Услови ће се побољшати са временом, изјавио је новинарима министар образовања Сулејман Рушити. Многи проблеми са школским објектима решени су у последњих десет месеци и тај процес ће се наставити, додао је он.

Образовне власти у земљи завршиле су нови наставни програм и издати су нови уџбеници. Наставни програм за први разред је припремни. У првом полугодшту ђаци ће се већином соција-

лизовати и учити да се адаптирају на нову средину. У другом полугодшту биће уведене основе писања и коришћење уџбеника, чиме ће се прваци полако прилагођавати новом наставном материјалу.

Велика новина у образовном систему је увођење енглеског језика као обавезног предмета у првом разреду. У сарадњи са Британским саветом, тим од 18 инструктора и сам је прошао курс. Они ће потом обучити 190 наставника енглеског који ће радити у школама.

Македонија има проблем са недовољним бројем учитеља енглеског у основним школама. Мада земља има довољан број квалификованих предавача, тешко је привући их школском систему у којем су плате мале. Тржишна потражња за њиховим стручним знањем енглеског на боље плаћеним пољима се повећала.

План је да се у првом разреду енглески предаје без уџбеника, кроз игре и цртање, као и уз једноставна помагала као што су слике и рачуналке. Свеобухватнија настава на енглеском језику почеће у другом разреду.

ХЗМК

ЗАРАДЕ МАЊЕ

Просечна зарада у Републици Србији, исплаћена у мају 2008. године, износила је 44835 динара. У односу на просечну зараду исплаћену у априлу 2008. године, номинално је мања за 1,15%, а реално је мања за 2,71%. Просечна зарада у Војводини, исплаћена у истом месецу 2008. године, износи-

ла је 45095 динара. У односу на просечну зараду исплаћену у априлу 2008. године, номинално је мања за 2,53%, а реално је мања за 3,69%.

Просечна зарада без пореза и доприноса у Републици Србији, исплаћена у мају 2008. године, износила је 32147 динара. У односу на просечну зараду без пореза и доприноса

исплаћену у априлу 2008. године, номинално је мања за 1,27%, а реално је мања за 2,82%. Просечна зарада у Војводини, исплаћена у истом месецу 2008. године, износила је 32366 динара. У односу на просечну зараду исплаћену у априлу, номинално је мања за 2,47%, а реално је мања за 3,63%.

ПЕРИОД МАЈ 2008. - МАЈ 2008.

Просечна зарада у Републици Србији, исплаћена у мају 2008. године, у односу на просечну зараду исплаћену у мају 2007. године, номинално је већа за 19,03%, а реално је већа за 2,88%. Просечна зарада Војводини, исплаћена у мају 2008. године, у односу на просечну

зараду исплаћену у мају 2007. године, номинално је већа за 19,03%, а реално је већа за 1,64%.

Просечна зарада без пореза и доприноса у Републици Србији, исплаћена у мају 2008. године, у односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у мају 2007. године,

номинално је већа за 19,15%, а реално је већа за 2,98%. Просечна зарада без пореза и доприноса у Војводини, исплаћена у мају 2008. године, у односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у мају 2007. године, номинално је већа за 19,33%, а реално је већа за 1,99%.

ПЕРИОД ЈАНУАР-МАЈ 2008. - ЈАНУАР-МАЈ 2008.

Просечна зарада у Републици Србији, исплаћена у периоду јануар - мај 2008. године, у односу на просечну зараду исплаћену у периоду јануар - мај 2007. године, номинално је већа за 19,84%, а реално је већа за 4,76%. Просечна зарада у АП Војводини, исплаћена у периоду јануар - мај 2008. године, у односу на про-

сечну зараду исплаћену у периоду јануар - мај 2007. године, номинално је већа за 21,05%, а реално је већа за 4,35%.

Просечна зарада без пореза и доприноса у Републици Србији, исплаћена у периоду јануар - мај 2008. године, у односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у периоду јануар - мај 2007. године,

номинално је већа за 20,03%, а реално је већа за 4,92%. Просечна зарада без пореза и доприноса у Војводини, исплаћена у периоду јануар - мај 2008. године, у односу на просечну зараду без пореза и доприноса исплаћену у периоду јануар - мај 2007. године, номинално је већа за 21,25%, а реално је већа за 4,53%.

	Просечна зарада		Индекси номиналних зарада		Просечна зарада без пореза и доприноса		Индекси номиналних зарада без пореза и доприноса	
	V 2008	I - V 2008	V 2008/ IV 2008	I-V 2008/ I-V 2007	V 2008	I - V 2008	V 2008/ IV 2008	I-V 2008/ I-V 2007
Република Србија	44835	43117	98,85	119,84	32147	30943	98,73	120,03
Централна Србија	44740	42941	99,37	119,40	32067	30823	99,17	119,58
Војводина	45095	43598	97,47	121,05	32366	31269	97,53	121,25
Град Београд	54541	53012	98,88	117,07	38966	37982	98,51	117,18
Град Нови Сад	52946	50676	97,92	117,71	37988	36257	98,47	117,91
Севернобачки	41154	39846	96,90	118,14	29676	28680	97,14	118,02
Средњобанатски	41797	41001	97,56	123,26	29956	29363	97,75	123,24
Севербанатски	41801	39974	98,93	120,50	30012	28663	99,07	120,52
Јужнобанатски	46364	45515	98,93	124,23	33137	32630	98,33	124,58
Западнобачки	43751	41422	98,54	125,66	31661	29903	98,37	126,61
Јужнобачки	48466	46684	97,47	118,39	34774	33430	97,81	118,55
Сремски	42620	41310	93,82	123,55	30489	29603	93,63	123,69

ЦЕНЕ ЛЕТЕ У НЕБО

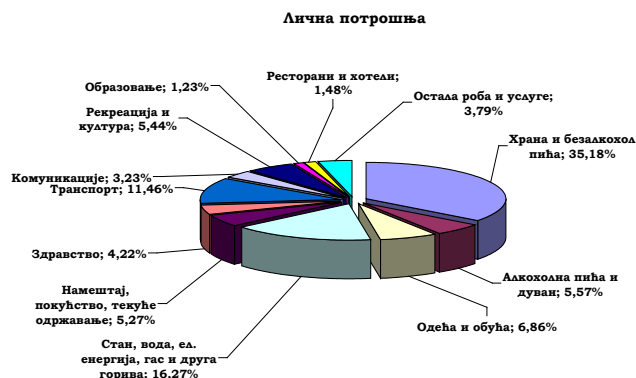
Индекс потрошачких цена представља посебан индекс малопродајних цена који се обрачунава по методологији усклађеној са препорукама за обрачун индекса цена на мало у Европској Унији (тзв. хармонизовани индекс цена). Индекс потрошачких цена се дефинише као

мера просечне промене малопродајних цена роба и услуга које се користе за личну потрошњу. Цене ових производа и услуга повећане су у мају 2008. године у односу на април 2008. године за 1,8%. Потрошачке цене у мају 2008. године у односу на исти месец 2007. године повећане су за 14,5%.

према намени потрошње у мају 2008. године у односу на претходни месец највише су повећане цене хране и безалкохолних пића (3,8%), затим цене производа и услуга из области транспорта 1,3% (због повећања цена деривата нафте), одеће и обуће (1,1%), цене услуга у ресторанима и хотелима (1,0%). Цене осталих производа и услуга нису се битније мењале.

Индекс потрошачких цена	Структура (%)	V 2008	V 2008	V 2008	V 2008
		Ø 2007	IV 2008	V 2007	XII 2007
Укупно	100,00	112,3	101,8	114,5	106,5
Храна и безалкохол пића	35,18	124,5	103,8	130,2	113,4
Алкохолна пића и дуван	5,57	108,3	100,1	111,9	101,4
Одећа и обућа	6,86	105,5	101,1	106,2	102,9
Стан, вода, ел. енергија, гас и друга горива	16,27	104,4	100,3	102,6	102,4
Намештај, покућство, текуће одржавање	5,27	102,3	100,8	105,0	99,5
Здравство	4,22	102,9	100,0	104,6	100,5
Транспорт	11,46	111,6	101,3	113,4	106,1
Комуникације	3,23	98,1	100,0	97,4	99,9
Рекреација и култура	5,44	104,4	99,6	105,9	101,8
Образовање	1,23	103,6	100,1	105,7	100,4
Ресторани и хотели	1,48	106,4	101,0	107,3	103,0
Остала роба и услуге	3,79	105,1	100,8	105,8	102,7

Посматрано по главним групама

DA LI ZAPOSLENI MOŽE DA KORISTI GODIŠNJI ODMOR U NAREDNOJ GODINI?

PITANJE: Da li učenik koji pohađa odeljenje za lako mentalno ometenu decu može da završi dva razreda u toku jedne školske godine?

ODGOVOR: Odredbom člana 62. Zakona o osnovnoj školi („Službeni glasnik RS“, br. 50/92, 53/93-dr. zakon, 67/93-dr. zakon, 48/94-dr. zakon, 66/94-US, 22/02-ispravka, 62/03-dr. zakon, 64/03-dr. zakon i 101/05-dr. zakon), između ostalog, propisano je da učenik koji se ističe znanjem i sposobnostima može da završi školu u roku kraćem od osam, ali ne kraćem od šest godina. U toku jedne školske godine učenik može da završi dva razreda.

Pravilnikom o uslovima i postupku napredovanja učenika osnovne škole („Službeni glasnik RS“, broj 47/94) bliže su uređeni uslovi i postupak napredovanja učenika osnovne škole koji se ističu znanjem i sposobnostima.

To konkretno znači da učenik koji stiče osnovno obrazovanje i vaspitanje, a lako je mentalno ometen u razvoju može da završi u toku jedne školske godine dva razreda, pod uslovima, na način i po postupku propisanim navedenim pravilnikom.

PITANJE: Da li zaposleni koji nije započeo godišnji odmor zbog bolovanja u tekućoj godini može da ga koristi u narednoj godini?

ODGOVOR: Zakonom o radu („Službeni glasnik RS“, broj 24/05 i 61/05) u članu 68. utvrđeno je da zaposleni ima pravo na godišnji odmor u skladu sa ovim zakonom i da se tog prava ne može odreći, niti mu se to pravo može uskratiti.

U smislu ovog člana, pod neprekidnim radom smatra se i vreme privremene sprečenosti za rad u smislu propisa o zdravstvenom osiguranju i odsustva sa rada uz naknadu zarade (član 68. stav 3. Zakona).

Zaposleni koji je godinu dana odsustvovao sa rada zbog privremene sprečenosti za rad (bio na neprekidnom bolovanju) nije izgubio pravo na godišnji odmor, već nije bio u mogućnosti da godišnji odmor iskoristi jer je odsustvovao sa rada po drugom osnovu.

U članu 73. Zakona data je mogućnost da se godišnji odmor koristi u dva dela, s tim što se prvi deo koristi u trajanju od najmanje tri radne nedelje u toku kalendarske godine, a preostali deo najkasnije do 30. juna naredne godine. Izuzetak su zaposleni koji su odsustvovali sa rada zbog porodiljskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i posebne nege deteta, pa godišnji odmor nisu koristili u toku kalendarske godine, u celini ili delimično, imaju pravo da godišnji odmor iskoriste do 30. juna naredne godine u celini.

Prema tome, zaposleni koji zbog privremene sprečenosti za rad nije koristio godišnji odmor, u tekućoj godini, dakle, nije ga ni započeo u tekućoj godini, nema pravo da ga u narednoj godini koristi ni delimično ni u punom trajanju. Ukoliko se zaposleni vrati na posao pre isteka kalendarske godine, ima pravo da koristi godišnji odmor za tekuću kalendarsku godinu. Odnosno, ako korišćenje godišnjeg odmora za tu godinu započne krajem kalendarske godine i zbog isteka godine ne može da ispuni uslov da tokom kalendarske godine iskoristi prvi deo godišnjeg odmora u trajanju od najmanje 15 radnih dana, onda gubi pravo na korišćenje godišnjeg odmora u dva dela i tada ga koristi u punom trajanju odjednom.

PITANJE: Ko je nadležan da utvrdi zdravstvene smetnje za obavljanje poslova?

ODGOVOR: Prema članu 81. stav 2. Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, br. 24/05, 61/05), zaposleni sa zdravstvenim smetnjama, utvrđenim od strane nadležnog zdravstvenog organa u skladu sa zakonom, ne može da obavlja poslove koji bi izazvali pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja ili posledice opasne za njegovu okolinu.

Ocenu radne sposobnosti u smislu promene radnog mesta zbog postojanja opasnosti od povređivanja ili narušavanja zdravlja zaposlenog, vrši nadležna medicina rada čija je osnovna delatnost da se bavi zdravljem zaposlenog, koja je kvalifikovana za ocenu radne sposobnosti zaposlenog.

Prema tome, zaposleni je obavezan da obavlja poslove koji su ugovoreni sve dok lekarska komisija nadležne medicine rada svojim nalazom i mišljenjem ne oceni da te poslove zaposleni nije sposoban da obavlja, odnosno da bi dalje obavljanje tih poslova izazvalo pogoršanje njegovog zdravstvenog stanja ili posledice opasne za njegovu okolinu.

Poslodavac je dužan da postupi po nalazu i mišljenju medicine rada i zaposlenog rasporedi na poslove koji odgovaraju njegovom zdravstvenom stanju.

Poslodavac je dužan da razmatra sve mogućnosti raspoređivanja zaposlenog na odgovarajući posao, odnosno posao koji odgovara njegovom zdravstvenom stanju, tj. koji neće izazvati pogoršanje zdravstvenog stanja zaposlenog ili teže posledice. Poslodavac ne može da naredi zaposlenom da radi poslove, ako bi takav rad pogoršao njegovu zdravstveno stanje ili doveo do profesionalnog oboljenja ili povređivanja.

PITANJE: Da li se radni odnos ostvaren u inostranstvu koji je upisan u radnu knjižicu računa za ostvarivanje prava na uvećanu zaradu?

ODGOVOR: Povodom vašeg zahteva, u kome tražite mišljenje vezano za pravo zaposlenog na uvećanu zaradu po osnovu vremena provedenog na radu u inostranstvu, dajemo sledeće mišljenje:

Prema članu 108. stav 1. tačka 4. Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, br. 25/05 i 61/05), zaposleni ima pravo na uvećanu zaradu u visinu utvrđenoj opštim aktom i ugovorom o radu, po osnovu vremena provedenog na radu za svaku punu godinu rada ostvarenu u radnom odnosu – 0,4 odsto od osnovice.

Znači da pravo na uvećanu zaradu zaposleni ima samo po osnovu vremena provedenog u radnom odnosu. Za vreme koje je zaposleni proveo na radu van radnog odnosa nema pravo na uvećanu zaradu.

Pod radom ostvarenim u radnom odnosu računa se i radni odnos ostvaren u inostranstvu, pod uslovom da je upisan u radnu knjižicu.

Prema tome, i zaposleni koji je ostvario radni odnos u inostranstvu i isti je upisan u radnu knjižicu ima pravo na uvećanu zaradu. Radni odnos ostvaren u inostranstvu u radnu knjižicu upisuje Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje na osnovu dostavljenih dokaza. Znači, ako je u konkretnom slučaju lice ostvarilo radni odnos u inostranstvu i isti je upisan u radnu knjižicu, ima pravo na uvećanu zaradu. Mišljenja smo da Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje koji je doneo rešenje o utvrđivanju svojstva osiguranika i visinu uplate doprinosa, u skladu da propisima o penzijskom i invalidskom osiguranju, ima podatak i dokaz o tome da li je vreme koje je lice provelo u inostranstvu radni odnos.

Što se tiče pojma radnog staža, on nije definisan Zakonom o radu, te ovo ministarstvo i ne daje mišljenje o tom pitanju.

PITANJE: Nalazim se na odsluženju vojnog roka u civilnoj službi, u ustanovi socijalne zaštite. Da li moj poslodavac može da nastavi da mi isplaćuje zaradu?

ODGOVOR: Članom 79. stav 1. tačka 1) Zakonom o radu („Službeni glasnik RS“, broj 24/2005 i 61/2005), propisano je da zaposlenim koji odsustvuju sa rada zbog odsluženja, odnosno dosluženja vojnog roka, miruju prava i obaveza koje se stiču na radu i po osnovu rada, osim prava i obaveza za koje je zakonom, opštim aktom, odnosno ugovorom o radu drukčije određeno.

Zaposlenim koji su se opredelili za služenje vojnog roka u civilnoj službi miruju prava i obaveze koje se stiču na radu i po osnovu rada, osim prava i obaveza za koje je zakonom, opštim aktom, odnosno ugovorom o radu drukčije određeno.

Zakonom je dozvoljena mogućnost da za pojedina prava i obaveze (opštim aktom ili ugovorom o radu) može biti određeno da ih zaposleni koji odsustvuje sa rada zbog odsluženja vojnog roka (u civilnoj službi), ostvaruje kod poslodavca kod koga je radio pre odlaska na odsluženje vojnog roka. Zakonom nije određeno koja su to prava, pa se iz odredbe člana 79. stav 1. Zakona o radu može zaključiti da to može biti i pravo na zaradu. S obzirom da se pravo na zaradu, kao jedno od osnovnih prava zaposlenih, prema odredbama čl. 104. do 107. Zakona o radu, veže za obavljani rad i vreme provedeno na radu, u konkretnom slučaju poslodavac ne bi mogao zaposlenim koji su se opredelili za služenje civilnog vojnog roka, da nastavi da isplaćuje zarade, sa pripadajućim porezima i doprinosima. Ovo iz razloga, što bi poslodavac narušio zakonski princip jednakosti koji se sastoji u tome da se zaposlenim garantuje jednaka zarada, pri jednakim uslovima rada za isti rad ili rad iste vrednosti, pa bi se na taj način ostali zaposleni doveli u neravnopravan položaj u odnosu na lica koja ne rade, a posebnim zakonom im pravo na zaradu nije priznato u slučaju odsluženja vojnog roka.

ПСИ - ДРЖАВНИ СЛУЖБЕНИЦИ!

Полицијски пси у Норвешкој најзад су добили поштовање које заслужују – Врховни суд те земље пресудио је да су они државни службеници, чиме је напад на полицијског пса постао једнако озбиљан преступ као физички насртај на полицајца. Случај који представља нов преседан односи се на полицијског пса по имену Каспер, који је нападнут на дужности.

У мају 2007. у Бергену, 29-годишњи мушкарац ухаваен је како проваљује у један стан. Када је полиција покушала да га ухапси, мушкарац је побегао. Каспер је кренуо у потеру за њим и сустигао га. У покушају да побегне, осумњичени, чије име није објављено, почео је да удара пса. Каспер је, ипак, обавио посао и држао провалника до доласка својих „колега“ полицајца. Мушкарац је оптужен за провалу, али и за напад на полицијског службеника – Каспера. Две ниже судске инстанце одбациле су тужбу за напад, уз оцену да се тај преступ односи само на полицајца. Ипак, Врховни суд вратио је случај нижим инстанцама, уз упутство за правилну интерпретацију закона.

„Врховни суд сматра да појам физичког напада мора да подразумева и напад на полицијског пса који се користи као помоћ полицајцима. За напад на полицијског пса мора се судити по истој основи као за напад на државног службеника“, пише у судској пресуди.

ВЕНЧАЛИ СЕ ПОСЛЕ ПАР МИНУТА ПОЗНАНСТВА

Двадесетогодишња учитељица Чантел Свансон удала се за Пола Корта, двадесетогодишњег дресера коња, само неколико минута после упознавања, објавили су новозеландски медији. Пар се венчао након што су се упознали захваљујући емисији на радију „Три странца и венчање“. Слушаоци су изабрали Чантел измеду стотинак потенцијалних удавача после двоипомесечног такмичења за „венчање уживо“, а онда је она од двојице финалиста за младожењу изабрала Пола.

Доминик Харви с радио станице која је организовала брзопотезно венчање рекао је да њих двоје имају „многа заједничко“, иако се на први поглед чини да су им животи до сада ишли потпуно различитим смеровима.

Предузеће за пружање Интернет услуга Eunet најавило је да ће свим основцима и средњошколцима који са одличним успехом заврше годину омогућити да током лета бесплатно користе интернет са телефонским приступом – „дајал ап“ (dial up).

КРАЈ СИСТЕМУ ЈЕДНАКИХ ПЛАТА

Куба ће укинути систем једнаких плата за све и дозволиће запосленима и менаџерима примање бонуса по заслуги. Заменик кубанског министра за рад Карлос Матеу прецизирао је да ће радници добијати бонус од минимум пет одсто уколико постигну задате циљеве, а да ће менаџери моћи да добију и до 30% бонуса уколико радни тим којим руководе повећа производњу.

Просечни лични доходак на Куби – од лекара до радника на фармама – јесте око 20 америчких долара.

ИЛИ БРАК ИЛИ ОТКАЗ!

Једна велика иранска државна компанија захтева од својих запослених да се до 21. септембра венчају или ће бити отпуштени. Конзервативни лист „Кајхан“ објавио је да се ради о фирми „с југа земље“, док лист „Етемад“ тврди да је реч о Енергетској зони специјалне економије Парс, која окупља иранска петрохемијска постројења у Персијском заливу.

„Нажалост, неки од наших колега нису испунили обавезу и још увек нису у браку“, што је у супротности с политиком економске зоне, наводе њени званичници, а преноси „Етемад“. „Стога последњи пут објављујемо да све наше колеге и колегинице морају до 21. септембра да испуне ту важну моралну и верску дужност“, наводи се у директиви. Уговори о раду с онима који до тог датума не буду у браку биће поништавани почев од 22. октобра, додаје се у тексту који је потписао званичник за безбедност економске зоне Абдул Вахед Бараџи.

Компанија, у чијем је склопу огроман петрохемијски комплекс, налази се у индустријској зони Асалује, на југу Ирана, где лети температуре достижу и до 50 степени Целзијусових, што свакако није идеално место за породицу. Радници су махом млади мушкарци који желе да добро зараде. Ултимаатум компаније очигледно има за циљ да их жељом спречи да упадну у разна сексуална искушења док су далеко од куће. Ванбрачни сексуални односи строго су забрањени у Ирану, где је традиција веома јака и где се млади људи подстичу на то да што пре ступе у брак и имају децу.

БЕСПЛАТАН ИНТЕРНЕТ ЗА ОДЛИКАШЕ

Процењује се да ће 150.000 ученика добити могућност да бесплатно користе Интернет од 1. јула до 1. септембра, а да би ту могућност искористили треба само да оду у пословницу Euneta у свом граду.

НОВЧАНИЦА ОД 250 МИЛИОНА ДОЛАРА

Због све веће инфлације Зимбабве је присиљен да редовно повећава износе на новчаницама, а најновија, пуштена у оптицај у уторак, вредна је 250 милиона долара. Хиперинфлација у Зимбабвеу износи 165.000 процената, а долари те земље постали су толико безвредни да се за њих може купити нешто само ако су у износу од неколико стотина милиона. Државна телевизија у понедељак је објавила да ће нове новчанице поједноставити новчано пословање.

Зимбабве, некад модел друштвеног поретка у Африци, сада пролази кроз најтежу кризу у својој историји. Држава је исцрпљена хроничном несташицом, масовном незапосленошћу, раширеном глађу и драстично смањеним животним очекивањима.

МИЛИОНИ НЕИСПОРУЧЕНИХ ПИСАМА

Милиони писама и других пошиљка остаће ових дана у Немачкој неиспоручени због штрајка упозорења запослених у немачкој пошти. Средиште штрајкачких акција јуче је било у Берлину, Хамбургу, Саксонији и Доњој Саксонији. Најмање три милиона писама није стигло до прималаца. Према најавима синдиката запослених у јавним службама Ver.di, уколико се ускоро не постигне споразум с управом поште, после акција упозорења уследиће генерални штрајк. Ver.di за запослене у пошти тражи повећање плата од 7% (тренутна инфлација износи 3,1%) за наредних 12 месеци. Поред тога, захтевају се мере заштите од отказа. Синдикати одбацују и послодавчеву намеру да продужи радно време, које сада износи 38,5 сати недељно.